

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА І
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ТА
ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студент IV курсу 12-482з групи
Спеціальності 081 Право
Освітньо-професійної програми «Право»

Браждан Олег Олександрович
Керівниця: к.ю.н., доцентка Волкович О.Ю.
Рецензент: завідувач кафедри правових
дисциплін Херсонського інституту МАУП,
к.ю.н., доцент Мкртчян Р.С.

ЗМІСТ

ВСТУП	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади адміністративної відповідальності військовослужбовців відповідно до чинного законодавства України	7
1.1. Теоретичні засади адміністративної відповідальності військовослужбовців Збройних Сил України	7
1.2. Відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень	9
1.3. Особливості адміністративно-правової відповідальності військовослужбовців.....	12
РОЗДІЛ 2. Аналіз дисциплінарної відповідальності військовослужбовців відповідно до діючого законодавства	1516
2.1. Проблеми визначення понять «дисциплінарна відповідальність» військовослужбовців.....	16
2.2. Сутність та загальна характеристика дисциплінарної відповідальності військовослужбовців.....	22
РОЗДІЛ 3. Порівняльно-правова характеристика адміністративної та дисциплінарної відповідальності військовослужбовців в контексті діючого законодавства	26
3.1. Історичні аспекти розмежування дисциплінарної та адміністративної відповідальності військовослужбовців.....	26
3.2. Порівняльно-правова характеристика адміністративної та дисциплінарної відповідальності військовослужбовців	29
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
ДОДАТКИ	47

ВСТУП

Актуальність теми: Важливість і масштабність завдань з охорони життя і здоров'я, прав та інтересі громадян, відповідно до ст. 3 Конституції України, реформування адміністративного законодавства, а також поширеність адміністративних проступків, їхня структура, причини й динаміка зумовлюють необхідність предметного дослідження інституту адміністративної та дисциплінарної відповідальності, зокрема специфіки відповідальності військовослужбовців. Важливої уваги заслуговує статус військовослужбовців як суб'єктів адміністративної та дисциплінарної відповідальності. На військовослужбовців покладено важливе завдання оборони держави, тому і підвищенні вимоги ставлять до цієї категорії військовослужбовців.

Актуальною залишається проблема притягнення військовослужбовців за вчинення адміністративних правопорушень на території проведення Операції об'єднаних сил. Рівень суспільної небезпеки та шкідливих наслідків негативно впливає на стан військової дисципліни, що, своєю чергою, відображається на боєготовності та боєздатності військових підрозділів і частин Збройних Сил України та прирівняних до них військових формувань.

Поняття адміністративної відповідальності військовослужбовців, визначається як зміна правового статусу військовослужбовців, що здійснюється уповноваженим на те органом (посадовою особою), за відсутності між ними відносин службового підпорядкування у результаті застосування лише визначених для даної категорії (особливих суб'єктів) адміністративних стягнень і проявляється або в обмеженні прав військовослужбовців, або в покладанні додаткових обов'язків за вчинення окремих адміністративних правопорушень в порядку і на умовах, передбачених нормами адміністративного законодавства.

Тому актуальність дослідження, яке полягає у визначенні порядку та проблемам притягнення до адміністративної відповідальності військовослужбовців, надасть загальну характеристику юридичної відповідальності військовослужбовців; визначить критерії відмежування адміністративної та дисциплінарної відповідальності військовослужбовців.

Актуальність теми також зумовлена тим, що кількість адміністративних та дисциплінарних правопорушень військовослужбовцями Збройних Сил України з кожним роком зростає, адже порівнюючи кількість адміністративних правопорушень в 2014 році, кількість яких склала 267, то на кінець 2020 року кількість правопорушень зросла удвічі та тягнула 518 адміністративних правопорушень, в додатку А (таблиця. 1.) що у свою чергу зумовлю актуальність нашого дослідження в даній кваліфікаційній роботі.

Серед науковців, які здійснювали дослідження щодо особливостей адміністративної відповідальності військовослужбовців, можна відмітити М.В.Артамонова, М.В.Белоконєва, М.І.Кузнєцова, О.Є.Луньова, В.В.Чумака, В.О.Шамрай та ін.

Мета роботи: метою даної кваліфікаційної роботи є дослідження адміністративної та дисциплінарної відповідальності військових, висвітлення підстав адміністративної та дисциплінарної відповідальності відповідно до чинного законодавства України. Виходячи з поставленої мети в даній кваліфікаційній роботі до виконання впливають наступні **завдання:**

- висвітлити теоретичні засади адміністративної відповідальності військовослужбовців Збройних Сил України;
- дослідити питання відповідальності військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень;
- охарактеризувати особливості адміністративно-правової відповідальності військовослужбовців;
- проаналізувати проблеми визначення поняття «дисциплінарна відповідальність» військовослужбовців;

- визначити сутність та загальну характеристику дисциплінарної відповідальності військовослужбовців;
- дослідити історичні аспекти розмежування дисциплінарної та адміністративної відповідальності військовослужбовців на території сучасної України;
- висвітлити порівняльно-правову характеристику адміністративної та дисциплінарної відповідальності військовослужбовців.

Предмет кваліфікаційної роботи: Порівняльна характеристика та особливості правових норм, які регулюють систему адміністративної та дисциплінарної відповідальності військовослужбовців Збройних Сил України.

Об'єкт роботи: об'єктом даної кваліфікаційної роботи є порівняльна характеристика адміністративної та дисциплінарної відповідальності військовослужбовців.

Методи дослідження: Для реалізації мети й завдань дослідження використовувалася сучасна наукова методологія, що базується на принципах: єдності початку дослідження й початку розвитку об'єкта, логічного й історичного, сходження від абстрактного до конкретного тощо. В основу методології дослідження було покладено системний підхід, специфіка якого полягає у розкритті цілісності об'єкта і механізмів, що забезпечують його дослідження, у виділенні різноманітних типів зв'язків складного об'єкта й об'єднання їх у єдину теоретичну картину.

В роботі використовувались загальнонаукові методи пізнання соціальних процесів та явищ, використовуються спеціально-наукові методи: метод термінологічного аналізу, методи експертних оцінок: аналітичний (аналіз нормативно-правової бази з питань адміністративної та дисциплінарної відповідальності військовослужбовців та системний (аналіз комплексного механізму управління).

Теоретичне значення: кваліфікаційної роботи полягає в детальному та системному дослідженні питань пов'язаних з поставленою тематикою, а

також має узагальнюючий характер і містити власні висновки і рекомендації з предмету дослідження.

Практичне значення кваліфікаційної роботи: практичне значення полягає в дослідженні та розкритті питань пов'язаних з темою роботи, а також їх практичним застосування в подальших наукових дослідженнях у сфері адміністративної та дисциплінарної відповідальності військовослужбовців Збройних Сил України

Структура кваліфікаційної роботи (проєкту): дана кваліфікаційна праця складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків, список використаних джерел та додаток. Кваліфікаційної роботи розміщена на 47 сторінках та налічує в собі 45 посилань на бібліографічні джерела.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВІДПОВІДНО ДО ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

1.1. Теоретичні засади адміністративної відповідальності військовослужбовців Збройних Сил України

Вивчаючи теоретичні питання Інституту адміністративної відповідальності, вивчає його обмеження щодо військовослужбовців, аналізує конкретні обставини адміністративної відповідальності, що виключає такі обов'язки, та вивчає характеристики адміністративних покарань та адміністративних покарань, накладених на військовослужбовців. Поняття адміністративної відповідальності походить від загального поняття «юридична відповідальність», оскільки це діалектично та логічно пов'язані категорії[1, с. 41].

Водночас адміністративна відповідальність характеризується специфічним поєднанням обов'язкових ознак (накладення санкцій) та добровільності (виконання обов'язків). Ця комбінація втілюється в конструкції "зміни правового статусу особи", яка втілюється в обмеженні існуючих прав особи або покладанні додаткових обов'язків[4, с. 134].

На мою думку, ця робота висуває фактори, що визначають адміністративізацію військової відповідальності. Висновок, зроблений з емпіричних досліджень, полягає в тому, що жоден фактор не можна вважати вирішальним та фундаментальним. Для більшості адміністративних злочинів, скоєних військовослужбовцями, межі адміністративної відповідальності встановлюються відповідно до закону, і ці чинники впливають на законодавчі положення[7, с. 38].

Військовослужбовці та інший персонал, на якого поширюються дисциплінарні правила. Відповідно до дисциплінарних норм,

військовослужбовці та військовозобов'язані, а також бюрократи та начальники органів внутрішніх справ несуть адміністративну відповідальність[7, с. 39].

Порушення правил дорожнього руху, охорони здоров'я та профілактики епідемій, митних правил, здійснення корупції та інших злочинів, норм і стандартів, пов'язаних з корупцією, порушення тиші в громадських місцях, зловживання державним майном, незаконне придбання або зберігання для використання в засобах зв'язку, технічні засоби для видалення інформації в каналах, інші способи отримання інформації таємно, невжиття заходів в окремих судових рішеннях або окремих рішеннях суддів, а також ухилення від законних вимог прокурорів у разі подання їх до слідчих органів, порушення закони про державну таємницю, порушення порядку ведення бухгалтерського обліку, зберігання та використання файлів та інших засобів масової інформації, що містять конфіденційну інформацію, що належить державі, ці люди, як правило, повинні нести адміністративну відповідальність. До зазначених осіб не може бути застосовано виправні роботи і адміністративний арешт (ст. 15 КУпАП)[1, с. 42-43].

Проаналізовано ситуацію, яка не включає адміністративну відповідальність, та її характеристики, пов'язані з військовослужбовцями. Крім того, виконання такої самої ситуації також виконується солдатами незаконних наказів.

Законодавство про адміністративну злочинність містить надзвичайно необхідні інститути та необхідні захисні заходи, що заохочують громадян до активної законної поведінки. Ось чому більшість громадян вживають дій, коли вони вкрай необхідні, і самооборона буде правильною причиною. Для військовослужбовців, оскільки вони виконують спеціальні функції, захист осіб, майна та інших товарів, що охороняються законом, слід розглядати як обов'язок[4, с. 135-136].

Розглядаючи ситуацію такого роду, яка виключає адміністративну відповідальність як неосудність, у статті зазначається, що така ситуація не є

звичайною для військовослужбовців. Відповідно до вимог військового законодавства, особи з супутніми формами психічних захворювань, які вважаються одним із критеріїв неосудності, не допускаються до участі у військовій службі[4, с. 137].

Для військовослужбовців особливим випадком, який, як вважається, не передбачає адміністративної відповідальності, є виконання незаконних наказів. Відповідно до чинного законодавства, ретроспективного аналізу виконання незаконних наказів, військового законодавства інших країн та теоретичного розвитку вітчизняних науковців у галузі військового права, автор приходить до висновку, що воно передбачає юридичну (кримінальну) відповідальність для військовослужбовців, лише для наочності. Кримінальний наказ. Виконання некримінальних наказів не нестиме юридичної відповідальності за військовослужбовців, оскільки конкретною передумовою військово-адміністративних відносин є суворе дотримання вимог вищих військових офіцерів[1, с. 44].

1.2. Відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень

Стаття 15 «Закону про адміністративні злочини» визначає особливості адміністративних обов'язків військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дисциплінарне законодавство. По-перше в цій роботі спочатку перелічено теми, до яких застосовуються її правила. По-друге, він встановлює загальні правила притягнення цих суб'єктів до відповідальності; по-третє, він вказує на особливі обставини, за які ці суб'єкти відповідають загалом; і по-четверте, він визначає сферу застосування заходів відповідальності[17, с. 101].

Військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів, а також особи рядового і начальницького складів

Державної кримінально-виконавчої служби України, органів внутрішніх справ і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами[2, с. 67].

Порушення правил дорожньої безпеки, санітарії та запобігання епідеміям, правил полювання, охорони риболовлі та рибного запасу, митних правил, корупції, безшумної поведінки в громадських місцях, зловживання відповідними правилами, нормами та стандартами державної власності, незаконне зберігання таємниці отримання інформації, незаконне зберігання спеціальних технічних засобів, невжиття заходів на основі окремих судових рішень чи заяв прокурора, обхід законних вимог прокурора, порушення національного таємного законодавства, порушення бухгалтерського обліку, зберігання та використання файлів та іншої інформації в ЗМІ яка містить конфіденційну державну інформацію, ці люди повинні нести адміністративну відповідальність за звичайних обставин. Ці люди можуть не підлягати громадській роботі, виправній роботі або адміністративному арешту[11, с. 115].

За винятком зазначених у першій частині цієї статті, особи, на яких поширюються дисциплінарні приписи або спеціальні дисциплінарні положення, за чітко визначених ними обставин несуть дисциплінарну відповідальність за адміністративні порушення. В інших випадках вони несуть дисциплінарну відповідальність із загальних причин адміністративна відповідальність[17, с. 102-103].

Якщо водії транспортних засобів Збройних сил України або інших військових формувань, сформованих відповідно до законодавства України та Державної спеціальної служби транспорту, порушують правила дорожнього руху, вони не зазнаватимуть адміністративних стягнень. За обставин, передбачених цією статтею, установи (посадові особи), які мають право накладати на них адміністративні стягнення, передають матеріали, що

стосуються злочинів, відповідним установам для вирішення питання про дисциплінарну відповідальність винних осіб.

За звичайних обставин за адміністративні злочини, скоєні військовослужбовцями чи приватними чи органами внутрішніх справ, один вид юридичної відповідальності замінюється іншим видом юридичної відповідальності, який у літературі називається альтернативною відповідальністю. У цьому випадку доцільним способом заміни дисциплінарної відповідальності адміністративною є роз'яснення деталей службових характеристик збройних сил чи інших військових формувань та правоохоронних органів, особливого правового статусу їх працівників та деталей юридичної відповідальності за порушення, які є наслідком Адміністративних санкцій[2, с. 68-69].

Інші особи (наприклад, судді та прокурори), які захищені дисциплінарними нормами або спеціальними дисциплінарними положеннями, несуть дисциплінарну відповідальність за адміністративні порушення за обставин, передбачених ними, та несуть адміністративні обов'язки, виходячи із загальних причин за інших обставин[17, с. 104].

Перш за все, «Дисциплінарний статут Збройних Сил України» поширюється на всіх воїнів Збройних Сил України, незалежно від їх звання та посади, громадяни, які вибули або зарезервовані на військову службу, мають право носити військову форму одяг під час їх служби. Дисциплінарний регламент Збройних Сил України поширюється на Державні прикордонні сили України, Службу безпеки України, внутрішні сили МВС України, Сили цивільного захисту України та інші відповідно до законодавства України[11, с. 116-117].

По-друге, «Дисциплінарний регламент для органів внутрішніх справ Українського спеціального адміністративного регіону» (хоча назва та багато нормативних актів застаріли, але не переглядались), положення застосовуються до всіх рівнів персоналу та керівників органів внутрішніх справ та посадові особи податкової міліції.

По-третє, «Дисциплінарний регламент прокуратури України» поширюється на прокурорів і слідчих, а також на працівників навчальних, наукових та інших установ прокуратури зі званнями[11, с. 118].

По-четверте, «Правила Генерального митного управління України» поширюються на посадових осіб Генеральної митної адміністрації України, яким присвоєно спеціальні звання, особливо митних органів, керівників спеціалізованих митних органів та організацій[2, с. 70].

По-п'яте, «Дисциплінарний статут особового складу воєнізованої (надзвичайної) служби порятунку» поширюється на працівників спеціальних (воєнізованих) аварійно-рятувальних служб, незалежно від приналежності відділу. На жаль, хоча ні Адміністративний закон, ні дисциплінарні норми не передбачають механізму взаємної заміни цих обов'язків, хоча він має певні характеристики і потребує чіткого визначення[17, с. 105-106].

1.3. Особливості адміністративно-правової відповідальності військовослужбовців

Адміністративна відповідальність військовослужбовців є різновидом юридичної відповідальності за злочини, які не мають нічого спільного з виконанням військовослужбовцями службових обов'язків. Це стосується і військової підготовки військовозобов'язаних. Національна поліція України, державні інспекції, виконавчі комітети, адміністративні комітети та суди накладають адміністративні стягнення[3, с. 51].

У пункті 45 «Дисциплінарного статуту Збройних Сил України» сказано: «За виконання адміністративних злочинів солдати несуть дисциплінарну відповідальність відповідно до цього Статуту, за винятком тих, що передбачені в« Українському кодексі про адміністративні порушення». Це недоречно, оскільки статuti Перелік адміністративних злочинів відсутній[6, с. 172].

Пунктом 75 Дисциплінарного регламенту Збройних Сил України встановлено, що командир гарнізону, старший командувач флоту та керівник військового правоохоронного органу збройних сил України мають право накладати дисциплінарні стягнення на солдатів за таких обставин[22, с. 164]:

а) Злочин пов'язаний з порушенням правил охорони або служби охорони;

б) Порушення громадського порядку або військової дисципліни в місці розташування військової частини;

в) Злочин був скоєний під час відпустки, відряджень, лікування та виконання службових обов'язків правоохоронних органів.

Тому єдиною фактичною підставою для притягнення військовослужбовців до адміністративної відповідальності є їх адміністративні проступки. У наш час поширені серйозні порушення військової дисципліни. Зокрема, члени Збройних Сил України, яких викликали протягом частини мобілізації, широко вживали алкогольні напої в місцях дислокації бойових військ та районах контртерористичних операцій. Ця ситуація негативно впливає на обороноздатність країни та авторитет українських збройних сил[3, с. 52-53].

Тому, щоб посилити відповідальність військових за порушення військової дисципліни та забезпечити безпеку та військову дисципліну збройних сил України, в особливий період український закон «про внесення змін до певного законодавства України щодо посилення військової відповідальності»[6, с. 173].

У 2015 році Закон про адміністративні злочини вперше запровадив адміністративну відповідальність за виконання військових адміністративних злочинів. Зокрема, відмова виконувати накази командуючого (головного командувача) або інші законодавчі вимоги, залишаючи військові частини чи місця служби без дозволу, з необережності знищуючи або пошкоджуючи військове майно, військовослужбовці, що зловживають своїми

повноваженнями, або посадові особи, які займають офіційні посади, та зловживання своїми повноваженнями або службовими повноваженнями. Недбале ставлення до військової служби, бездіяльність військової влади, порушення правил бойового чергування, порушення правил прикордонної служби, порушення правил поводження зі зброєю та речовини та речовини, що становлять більшу загрозу для навколишнього середовища. Будь ласка, пийте пиво, алкоголь та безалкогольні напої[22, с. 165].

Змінено також програмне оформлення військових адміністративних злочинів: отже, командир (начальник) військової частини має право формулювати адміністративні приписи. Військовослужбовці несуть відповідальність за виконання військових адміністративних злочинів, як це передбачено главою 13-Б КУпАП, за умови, що ці злочини не становлять кримінальної відповідальності. Стаття 24 "Кодексу про адміністративні порушення" передбачає систему покарань за здійснення адміністративних порушень[3, с. 54].

Однак не всі адміністративні покарання, передбачені цією статтею, можуть застосовуватися до військовослужбовців, а саме: громадські роботи, виправні роботи, громадські роботи, штрафні пункти, адміністративний арешт та депортація в межах України; для військовослужбовців - у разі порушення правил дорожнього руху, Українські збройні сили Водіїв військових машин чи інших військових формувань, сформованих відповідно до законодавства України, штрафуватимуть. Крім того, відповідно до змін до чинного законодавства, військовослужбовці можуть бути заарештовані за вчинення військових адміністративних злочинів та затримані для виконання службових обов'язків[6, с. 174-175].

Відповідно до статті 32-1 КУпАП, «арешт з утриманням на гауптвахті встановлюється і застосовується лише у виключних випадках за окремі види військових адміністративних правопорушень на строк до десяти діб. Арешт та утримання під вартою призначаються міським, муніципальним окружним,

районним судом (суддею). Затримання не може застосовуватися до жінок-солдатів.

«Це покарання здійснюється у варткових кімнатах спеціальних місць відділу охорони правопорядку. Ці варткові приміщення обладнані в керівному органі відділу охорони правопорядку для відбування покарання солдатів чоловічої статі» [6, с. 176].

Перш за все, доцільно зазначити, що протиправні дії, які не мають нічого спільного із службовою діяльністю, породжують адміністративну відповідальність, тоді як протиправні дії, пов'язані з виконанням службових обов'язків, породжують дисциплінарну відповідальність. Усі питання, пов'язані з прийняттям відповідальності за адміністративне порушення, можуть бути вирішені лише після прийняття нового «Кодексу про адміністративні порушення», оскільки поправка до чинного «Кодексу про адміністративні порушення» не вважається відповідною. Новий «Кодекс про адміністративні злочини» повинен передбачати нові концептуальні положення про адміністративну відповідальність [3, с. 55-56].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВІДПОВІДНО ДО ДІЮЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА

2.1. Проблеми визначення понять «дисциплінарна відповідальність» військовослужбовців

Розглядаючи проблему визначення поняття «дисциплінарна відповідальність військовослужбовця», ми вважаємо, що необхідно врахувати зміст правових категорій, таких як «дисциплінарна відповідальність». Це пов'язано з тим, що вчені розглядають дисциплінарні обов'язки у двох аспектах, а саме загальні дисциплінарні обов'язки та спеціальні дисциплінарні обов'язки. Розглядаючи наступні питання: визначення поняття «дисциплінарна відповідальність солдата», нас більше цікавить спеціальна дисциплінарна відповідальність, оскільки ця відповідальність є підвидом дисциплінарної відповідальності, яка орієнтована на спеціальну структуру, визначену законом і потерпілу внаслідок його внутрішня дисциплінарна неналежна поведінка. Спеціальні покарання, які передбачають жорсткіші дисциплінарні заходи. Впроваджувати свої цінні папери за допомогою спеціальних процедур)[20, с. 26].

Як справедливо зазначають Н. Б. Болотін та Г. І. Чанишев, особлива дисциплінарна відповідальність характеризується конкретним предметом та специфічним характером дисциплінарних проступків, конкретними видами дисциплінарних стягнень та особливим порядком застосування та оскарження дисциплінарних стягнень. У нашому випадку сервісний технік - це особлива тема[19, с. 151].

Думка заслуговує на увагу. В.І. Міронова, який заявляє, що загальна дисциплінарна відповідальність може бути покладена на всіх без винятку

працівників. Застосування загальної дисциплінарної відповідальності не вимагає доведення наявності додаткових або конкретних юридично значущих обставин. Спеціальна дисциплінарна відповідальність існує на додаток до загальної дисциплінарної відповідальності і застосовується лише у випадках, коли загальна дисциплінарна відповідальність застосовуватися не може.

Слід зазначити, що аналіз наукової літератури та доктринальних досліджень показує, що в даний час існує багато наукових робіт про те, як визначити поняття "дисциплінарна відповідальність". На наш погляд, це питання слід віднести до одного із складових елементів визначення "дисциплінарна відповідальність солдатів", оскільки це фундаментальне поняття [42, с. 85].

Розглянемо доктринальне дослідження вчених щодо визначення поняття «дисциплінарна відповідальність», оскільки це поняття є невід'ємною частиною поняття «дисциплінарна відповідальність солдатів». Слід зазначити, що сьгоднішні погляди вчених щодо розгляду поняття «дисциплінарна відповідальність» неоднакові [20, с. 27-28].

Так, вчений Г. Г. Петришина-Дюг зазначає, що дисциплінарна відповідальність може бути визначена як зобов'язання працівників нести юридично несприятливі наслідки у вигляді особистих збитків за вчинення дисциплінарного проступку в порядку та на умовах, передбачених трудовим законодавством. У свою чергу В. І. Щербина зазначає, що «дисциплінарна відповідальність – це особливий стан суб'єктів охоронних відносин, передбачений трудовим законодавством, який виявляється в тому, що роботодавець негативно оцінює протиправну поведінку працівника і реагує на нього примусовими заходами передбачені законом. "Як ми бачимо, у цьому визначенні дисциплінарна відповідальність пов'язана з примусом, і тоді Шостий вирізі вказує на наявність злочинної функції. Подібної думки дотримується М. В. Вітрука, який вважає, що дисциплінарна відповідальність є мірою впливу злочинної держави про порушення дисципліни [19, с. 152].

Однак існують і інші думки вчених. Так, К.Н. Гусов та В. Н. Толкунов визначають дисциплінарну відповідальність як «обов'язок працівника понести покарання, передбачене трудовим законодавством, за винне, незаконне невиконання службових обов'язків [31, с. 19].

Подібної позиції займають О. М. Ярошенко та С. М. Приліпко, які під дисциплінарною відповідальністю розуміють «обов'язок працівника понести покарання, передбачене трудовим законодавством, за незаконне невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків. Цю думку підтримує НО Мельничук. Визначаючи поняття дисциплінарної відповідальності, слід вказати найважливіші його ознаки як різновид юридичної відповідальності.

По-перше, дисциплінарна відповідальність, з одного боку, є особливим видом юридичної (правової) відповідальності, а з іншого частиною дисциплінарного примусу. Остання складається з трьох частин[20, с. 29].

- заходи відповідальності;
- запобіжні заходи (зняття з варті та ін.);
- заходи відновлення (матеріальної відповідальності).

По-друге, дисциплінарна відповідальність регулюється трьома галузями права: трудовою, виправною та адміністративною. Специфіка його правової основи полягає в тому, що вона регулюється не лише статутами, а й нормативними актами і має дуже мало злочинів (наприклад, прогули). По-третє, дисциплінарна відповідальність настає за дисциплінарні проступки, а у випадках, передбачених законом, за адміністративні правопорушення навіть у зв'язку зі злочином (звільнення осіб, які вчинили правопорушення, пов'язані з роботою). По-четверте, дисциплінарна відповідальність - це застосування дисциплінарних стягнень. І найчастіше використовувані заходи морально-правового впливу (догана, попередження про часткове невиконання посади тощо)[19, с. 153-154].

По-п'яте, дисциплінарні стягнення застосовуються до членів організованих юридичних груп. По-шосте, дисциплінарні стягнення накладають керівники відповідних команд або вищі керівники. З цього

правила є кілька винятків. Наприклад, солдатів карають не лише командири, але й командири гарнізонів. По-сьоме, дисциплінарне стягнення регулюється законом. Зокрема, вони передбачають отримання роз'яснень у притягнутої до відповідальності особи; стягнення боргу базується на рішенні, яке повинен прочитати винний і проти якого він має право звернутися до вищого органу влади або до суду[20, с. 30-31].

Варто зазначити, що інститут дисциплінарної відповідальності можна вважати одним із найбільш проблемних, що спонукає науковців приділяти велику увагу питанням правового регулювання та практичного впровадження дисциплінарної відповідальності у сфері трудових відносин.

З точки зору визначення поняття «дисциплінарна відповідальність солдатів» повинні враховувати недосконале регулювання юридичної дисциплінарної відповідальності солдатів. Аналіз наукової літератури, а також наукові дослідження вчених дають підстави зробити висновок, що сьогодні не існує законодавчо встановленого поняття «дисциплінарна відповідальність солдатів». Ця проблема суперечлива серед науковців. Тому ми вважаємо за необхідне врахувати погляди вчених щодо визначення поняття «дисциплінарна відповідальність солдатів», а також тлумачення цього поняття в науковій літературі[19, с. 155].

Так, на думку Н. Н. Арісова, дисциплінарна відповідальність солдатів – це вид юридичної відповідальності, що виникає у разі невиконання (неналежного виконання) солдатом своїх службових обов'язків через порушення військовою дисципліною чи громадським порядком солдата (дисциплінарна відповідальність застосовується до злочину (за винятком адміністративної або кримінальної відповідальності)).

У Військовому енциклопедичному словнику це поняття трактується як особиста відповідальність солдатів за правопорушення, пов'язані з порушеннями військової дисципліни, моралі та військової честі. На наш погляд, це поняття недосконале. Аналізуючи наукову літературу, а також доктринальні дослідження, ми приходимо до висновку, що ні робота, ні

конкретні нормативні акти сьогодні не визначають таку правову категорію, як дисциплінарне правопорушення солдата.

На сьогодні визначення цієї юридичної категорії викликає суперечки серед дослідників. Наприклад, В.М. Александров визначає "дисциплінарне правопорушення солдата" як "правове, соціально шкідливе, винне діяння, що полягає у невиконанні або неналежному виконанні солдатом службових повноважень, наданих йому відповідно до його посади, а також інших обов'язків, закріплених за ним в нормативних актах, що завдає значної шкоди державі та суспільству, за які передбачена дисциплінарна відповідальність. У свою чергу, думка С.С. Тюрін, який формулює дисциплінарне правопорушення солдатів як порушення солдатом зобов'язань (невиконання або неналежне виконання), накладених на нього Законами України, військовими статутами, наказами та іншими нормативними актами органів військового управління, командирів та командирів, якщо відсутні ознаки злочину[20, с. 32-33].

У свою чергу сучасні науковці наголошують на цьому питанні у проекті Трудового кодексу. Так, науковець НМ Як пише Хуторян: Стаття 399 проекту Трудового кодексу говорить, що підставою для притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності є порушення ним трудової дисципліни, тобто зобов'язань (дисциплінарних проступків), передбачених трудовим законодавством, колективними договорами та трудовими договорами. Таким чином, частина 1 коментованої статті визначає не лише підстави притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності, а й спробу визнати порушення трудової дисципліни (дисциплінарне правопорушення) порушенням зобов'язань, передбачених трудовим законодавством, колективними договорами та трудовими договорами. . визначення є неповним, оскільки висвітлює лише один прояв дисциплінарного проступку – протиправність[19, с. 156].

Однак порушення трудової дисципліни (дисциплінарне правопорушення) як основи дисциплінарної відповідальності

характеризується іншими ознаками або елементами, такими як соціальна шкода, провина, причинно-наслідковий зв'язок. Також слід звернути увагу на суть порушення: все ще невиконання або неналежне виконання зобов'язань, а не будь-яких зобов'язань.

Ми також підтримуємо думку вченого і вважаємо, що проект Трудового кодексу має багато недоліків, які необхідно виправити до набрання ним чинності.

Існує багато думок науковців щодо недосконалості та невідповідності поточної реальності проекту Трудового кодексу. Так, О.А. Трюханов зазначає, що для того, щоб зрозуміти всі недоліки запропонованого проекту Трудового кодексу, необхідно знати, які конкретні проблеми він може спричинити, якщо документ буде прийнятий у теперішній формі. Продовжується процес встановлення принципів кодифікації та підготовки проекту Трудового кодексу, а також пропозиції юристів та зауваження до деяких положень Кодексу[20, с. 34].

Думка В.М. заслуговує на увагу. Александрова, що визначає дисциплінарну відповідальність солдатів як відповідальність за порушення військової дисципліни. Солдати носять його перед начальством відповідно до офіційних вимог. Для притягнення підлеглих до дисциплінарної відповідальності начальник не звертається до суду чи іншого органу, а робить це за власними повноваженнями, використовуючи повноваження, надані державою. У свою чергу, військову дисципліну слід розуміти як бездоганну та суворе дотримання порядків та правил, встановлених військовими статутами та іншим законодавством України усіма солдатами[19, с. 157-158].

Іншої думки дотримується віце-президент Петков, який стверджує, що дисциплінарна відповідальність солдатів означає, що солдат зобов'язаний піддаватися дисциплінарним заходам, передбаченим законом, за порушення військової дисципліни або громадського порядку (військові дисциплінарні проступки).

Беручи до уваги вищезазначені думки вчених, ми можемо побачити, що сьогодні думки вчених щодо визначення поняття «дисциплінарна відповідальність солдатів» різняться. На наш погляд, ці питання слід усунути якомога швидше. Тому для вирішення окреслених проблем визначення поняття «дисциплінарна відповідальність солдатів» ми пропонуємо такі дії:

По-перше, регулювати значення поняття «дисциплінарна відповідальність», оскільки це поняття є важливим елементом поняття «дисциплінарна відповідальність солдатів»;

по-друге, необхідно врахувати існуючі доктринальні дослідження щодо визначення поняття «дисциплінарна відповідальність солдатів», включаючи доктринальні дослідження з метою стандартизації підходів до визначення цього поняття та відображення його в нормативно-правовому акті;

по-третє, дисциплінарна відповідальність зазвичай виникає, коли було вчинено дисциплінарне правопорушення, тому ми вважаємо, що необхідно вирішити проблему визначення поняття «дисциплінарна відповідальність солдатів», щоб врахувати поняття «дисциплінарне правопорушення» та розрізнити склад дисциплінарних проступків[20, с. 35-36].

Ці заходи допоможуть забезпечити належне та ефективне правове регулювання як загальної дисциплінарної відповідальності, так і дисциплінарної відповідальності солдатів зокрема. Також для реалізації запропонованих дій ми вважаємо за доцільне призначення комісії у Верховній Раді, до якої увійдуть представники Збройних Сил України, спеціалісти з трудового законодавства тощо. Цей висновок базується на тому, що для побудови відповідної та ефективної правової бази необхідні як теоретичні, так і практичні навички. знань, саме тому ми вважаємо, що призначення комітету сьогодні дуже важливе[19, с. 159-160].

2.2. Сутність та загальна характеристика дисциплінарної відповідальності військовослужбовців

Суть військової дисциплінарної відповідальності міститься в негативній оцінці неналежної поведінки військових. Така поведінка суперечить вимогам військової дисципліни і відображається в законодавчо передбачених національних заходах впливу – дисциплінарних санкціях, які уповноважений командуючий і головний орган влади пропонують військовим. Стаття 83 Дисциплінарного регламенту Збройних Сил України передбачає, що до солдатів, які порушують військову дисципліну або громадський порядок, застосовується дисциплінарна відповідальність. Тільки дисциплінарні стягнення, передбачені статутом, відповідають військовим званням та керівникам дисциплінарних установ, які приймають рішення про накладення дисциплінарних стягнень на винних осіб[8, с. 19].

Суб'єктами військових дисциплінарних злочинів є солдати, які проходять військову або добровільну основу. Правила військової дисципліни також поширюються на громадян, які мають право носити військову форму через людей військової служби, які носять таку форму [24, с. 256].

Типовою особливістю дисциплінарної відповідальності є те, що існує офіційна приналежність між правопорушником та командиром чи начальником, який має право притягнути злочинця до дисциплінарної відповідальності. Відповідно до вимог Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, дисциплінарні стягнення, як правило, можуть застосовуватися лише до безпосереднього начальства обслуговуючого персоналу (принаймні тимчасово). Лише за особливих обставин солдат може взяти на себе дисциплінарну відповідальність з боку людей, які безпосередньо йому не підпорядковувались (під час відряджень, відпусток тощо)[13, с. 6].

До винесення дисциплінарного рішення може бути проведено офіційне розслідування. Це робиться для з'ясування причин та умов, що спричинили злочин, а також масштабу злочину. З'ясовуючи обставини справи, можна встановити, що злочин не має нічого спільного з виконанням державних обов'язків. У цьому випадку це не може розглядатися як дисциплінарне правопорушення.

Відповідно до пункту 2 статті 5 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, в кожному випадку командуючий повинен вирішити, чи необхідно притягувати винного до відповідальності, виходячи з обставин злочину та ступеня вини. Відповідно до статті 45 Дисциплінарного статуту, якщо солдат не виконує свої службові обов'язки (неналежне виконання), а солдат порушує військову дисципліну або громадський порядок, командуючий повинен нагадати йому про свої обов'язки і, якщо потрібно, нагадати накладати дисциплінарні стягнення[8, с. 20-21].

Відповідно до статей 26 та 27 «Статуту внутрішніх служб Збройних Сил України», військовослужбовці несуть дисциплінарну, адміністративну, цивільну та кримінальну відповідальність відповідно до характеру злочину чи вини. Військовослужбовців, яких притягнули до дисциплінарної відповідальності за порушення законодавства, не звільняють від матеріальної та цивільної відповідальності за ці злочини, тоді як солдати, які вчинили злочини, переслідуються на загальних підставах.

За незаконні дії з явними ознаками адміністративних злочинів військовослужбовці не несуть ніякої дисциплінарної відповідальності, і військові за це вже несли адміністративну відповідальність.

Якщо шкода завдана законними діями, здійсненими внаслідок ретельного виконання наказу начальника або з обґрунтованих причин за певних офіційних умов ризику, солдат не несе дисциплінарної відповідальності. Відповідно до статті 83 Дисциплінарного регламенту Збройних Сил України, солдати, які порушують військову дисципліну або громадський порядок, повинні бути дисциплінованими. Тільки дисциплінарні стягнення, передбачені статутом, відповідають військовим званням та керівникам дисциплінарних установ, які приймають рішення про накладення дисциплінарних стягнень на винних осіб[13, с. 7-8].

Порівняно зі звичайною відповідальністю, дисциплінарна відповідальність військовослужбовців передбачає ширший спектр покарань, які можуть застосовуватися до правопорушників (попередження про неповне

виконання, позбавлення місця розташування підрозділу або інше звільнення корабля на березі тощо) Згідно зі статтею 88 Дисциплінарного регламенту Збройних Сил України, солдати, які вважають, що вони не вчинили жодного злочину, мають право скаржитися старшому командирі або суду у встановлений законодавством термін. Через місяць після отримання дисциплінарного стягнення[8, с. 22].

Відповідно до статті 122 Закону про адміністративний процес, суд встановлює одномісячний строк звернення, коли громадянин займає державну посаду. Обов'язки – це безумовні статутні акти, покладені на солдатів.

Військова дисципліна – це бездоганне і суворе дотримання всіма військовими наказів та правил, встановлених українськими військовими нормами та іншими законодавчими актами. Поняття військової дисципліни тісно пов'язане з поняттям виконавчої дисципліни Законодавець визначає це як належне, своєчасне та якісне виконання функцій та обов'язків (посадова інструкція), накази, розпорядження, рішення, плани Міністерства оборони України, затвердженого Порядком військового управління або переданого на виконання Міністерству оборони України чи іншим військовим регулюючим органам (військовим відомствам)[13, с. 9].

Громадський порядок – це система зв'язків з громадськістю, що регулюється законами та іншими соціальними нормами, яка може забезпечити захист прав і свобод громадян, їх життя та здоров'я, повагу до честі та людської гідності та дотримання суспільної етики. Для здійснення певних видів адміністративних порушень замість адміністративних обов'язків застосовуються дисциплінарні стягнення. Перелік таких злочинів визначено у статті 15 Кодексу України про адміністративні злочини[8, с. 22-23].

РОЗДІЛ 3

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ТА ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В КОНТЕКСТІ ДІЮЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА

3.1. Історичні аспекти розмежування дисциплінарної та адміністративної відповідальності військовослужбовців

Для з'ясування соціальної зумовленості трансформації адміністративної відповідальності військовослужбовців у дисциплінарну (трансформація адміністративної відповідальності військовослужбовців у дисциплінарну й обмеження адміністративної відповідальності військовослужбовців розглядаються як однопорядкові явища), на наш погляд, потрібно також устанавити питання зародження та розвитку відповідальності такої категорії населення, як воїни, а згодом трансформації їх у справжніх військових [33, с. 69].

Правовий статус солдатів сильно відрізняється від статусу звичайних людей, тому відповідальність за вчинені ними злочини має певні особливі характеристики. Зокрема, це пов'язано з додатковими вимогами, що пред'являються до солдатів, які входять до складу нової армії, місія якої полягає у захисті національної території, що забезпечує найбільшу відповідальність за такий персонал, а їх діяльність чітко контролюється державними органами. Отже, порівняно з цивільним населенням, солдати, які порушують дисципліну або вчиняють адміністративні злочини, вважаються більш серйозною поведінкою, що вимагає чітких норм щодо їх відповідальності, включаючи чітке розмежування адміністративної відповідальності та дисциплінарної відповідальності [23, с. 40].

Враховуючи законодавство та позицію вченого, можна визначити певні характеристики військових обов'язків. В. В. Вернігора зазначив наступні

специфічні характеристики: широкий спектр військової сили, широкий спектр обов'язків військовослужбовців, в силу особливого характеру військової служби та чітких норм, нести юридичну відповідальність за невиконання нормативних актів; більш жорсткі обов'язки для подібних злочини, вчинені цивільним населенням; Командир (керівник) вживає заходів для забезпечення правових норм дисципліни працівників; чи існують спеціальні заходи та умови для притягнення військовослужбовців до відповідальності тощо[15, с. 297].

Стаття 26 «Закон внутрішніх служб Збройних Сил України» передбачає, що до військовослужбовців застосовуються дисциплінарні, адміністративні, матеріальні та цивільні дисциплінарні стягнення та нести кримінальну відповідальність згідно характер злочину або вини. У статті 27 зазначено, що солдати, які підлягають дисциплінарному стягненню, не нести матеріальної та цивільної відповідальності за ці злочини. З метою вчинення злочинів солдати, як правило, притягуються до відповідальності.

Очевидно, що вид злочину, вчинений солдатом, впливає на тип відповідальності, покладеної на нього. Крім того, законодавство передбачає, що один вид юридичної відповідальності повинен замінюватися іншим видом юридичної відповідальності. Особливості військово-дисциплінарної відповідальності можна знайти в "Кодексі адміністративних порушень України". Стаття 15 передбачає, що «солдати, військовозобов'язані та резервісти під час конференції, а також посадові особи Національної служби в'язниць України, Служба цивільного захисту України та Державне агентство спеціальних служб із захисту зв'язку та інформації є адміністративними злочинами, що порушують дисципліну "реагування". Суддя (у випадку безпосереднього судді) несе дисциплінарну відповідальність за адміністративні правопорушення, але законодавець несе відповідальність за злочини, які передбачають звинувачення генералів та їх еквівалентів в адміністративній відповідальності із загальних причин[23, с. 41-42].

Передбачена в ст. 15 КупАП «Закону про адміністративні злочини» визначено, що причиною заміни адміністративної відповідальності військовослужбовців є спецслужби українських збройних сил та інших військових формувань, а отже, конкретизуються юридичні обов'язки такого персоналу за порушення правових норм. Це відображає особливий характер дисциплінарної відповідальності військовослужбовців. Такі науковці, як В. М. Туманов та В. В. Вернігора, вважають, що це положення порушує принцип рівної відповідальності за злочини [15, с. 298-299].

Адже таким чином ця група людей звільняється від адміністративної відповідальності та замінюється дисциплінарними стягненнями. Тому правило слід скасувати та дотримуватись принципу рівної відповідальності за злочини. На відміну від адміністративної відповідальності, дисциплінарна відповідальність пов'язана з порушеннями військової дисципліни. Його визначення наведено у ст. Стаття 1 Дисциплінарного регламенту Збройних Сил України: Військова дисципліна «є бездоганним і неухильним дотриманням усіх солдатів порядку та правил, встановлених українськими військовими нормами та іншими законами».

Однак важливо відображати протиправну поведінку військовослужбовців, оскільки вони порушили норми управління зв'язками з громадськістю, які не мають нічого спільного з військовою службою, що не є підставою для застосування винних дисциплінарних стягнень. Незважаючи на те, що командир (начальник) має право карати за дисциплінарні проступки, він застосовується лише за необхідності. Це передбачено в пункті 45 «Дисциплінарного статуту» [23, с. 43].

Законопроект передбачає лише перелік штрафів, один із яких може бути застосований до військових злочинців, але він не містить чіткого переліку. Пункт 5 акту підтверджує це: «У кожному випадку командир повинен вирішити, чи необхідно притягувати винного до відповідальності, виходячи з обставин злочину, ступеня злочину, минулої поведінки злочинця

та злочинної поведінки. Ступінь шкоди, заподіяної країні та іншим» [15, с. 300-301].

Тому дисциплінарні приписи не можуть розглядатися як дисциплінарні стягнення проти солдатів. У питанні військово-дисциплінарної відповідальності бракує військової дисципліни. Закон не передбачає цього поняття, але пан Туркот визначає його як незаконне діяння (вчинення чи бездіяльність), яке є шкідливим для суспільства, утворене військовим чи військовозобов'язаним або резервним персоналом під час засідання чинного законодавства, і не є злочин або порушення корупції. Поводитись і нести відповідну дисциплінарну відповідальність. "Незважаючи на недотримання певних вказівок, виняток становить закон щодо процедур проходження військової служби (тобто проходження та / або носіння), і він не порушує військової дисципліни[15, с. 302].

Єдиною підставою для притягнення військовослужбовців до адміністративної відповідальності є здійснення адміністративних протиправних актів, а підставою для притягнення до дисциплінарної відповідальності є дисциплінарний проступок або адміністративний протиправний акт за встановлених обставин. Можуть бути випадки проходження військової служби спочатку за адміністративні злочини, а потім за дисциплінарні злочини. Тому вид злочину має вирішальне значення для їх правової кваліфікації та визначення виду та ступеня відповідальності.

Для посилення відповідальності військових за порушення військової дисципліни необхідно сформулювати «Кодекс військової дисципліни». Цей нормативно-правовий акт буде поєднаний з нормами "Кодекс про адміністративні порушення" та "Дисциплінарний регламент", ці норми визначають сутність військової дисципліни, перелік адміністративних порушень та дисциплінарних стягнень та систематизують їх[23, с. 44-45].

3.2. Порівняльно-правова характеристика адміністративної та дисциплінарної відповідальності військовослужбовців

З початком 2014 року проведення в Україні антитерористичної операції, яку згодом перейменували в Операцію об'єднаних сил (ООС), великої актуальності й зацікавленості набули питання встановлення, кваліфікації та розмежування адміністративної відповідальності військовослужбовців Збройних Сил України від інших видів юридичної відповідальності.

До цього часу точаться суперечки щодо переходу дисциплінарної відповідальності в адміністративну, щодо доцільності виділення дублюючих із кримінальним законодавством військових адміністративних правопорушень у КУпАПі щодо пропорційності вини та встановлених розмірів покарань за них тощо. Там все ж для більш точного розуміння даних питань перш за все необхідно розібратись в історичних засадах формування відповідальності військовослужбовців на території сучасної України.

Важливість і масштабність завдань з охорони життя та здоров'я, прав та інтересів громадян, відповідно до ст. 3 Конституції України, реформування адміністративного законодавства, а також поширеність адміністративних проступків, їх структура, причини та динаміка зумовлюють необхідність предметного дослідження інституту адміністративної відповідальності, зокрема специфіки відповідальності військовослужбовців. Військовослужбовців поряд з іншими громадянами визнаються суб'єктами адміністративної відповідальності.

Однак їх правовий статус суттєво відрізняється від загального. Це визначається можливістю, а в більшості випадків обов'язковістю трансформації їх загальної відповідальності у специфічну. Така нормативна регламентація була успадкована з часів існування радянського адміністративного та військового законодавства і пояснювалася тим, що в інтересах обороноздатності країни, підтримання дисципліни у військах

юрисдикція цивільних органів мала поширюватися на військовослужбовців лише за окремі адміністративні проступки.

В умовах проведення спочатку антитерористичної операції, а тепер операції об'єднаних сил для України актуальними є питання, пов'язані з притягненням до відповідальності військовослужбовців.

Солдати разом з іншими громадянами вважаються об'єктами адміністративної відповідальності. Однак їх правовий статус значно відрізняється від загального правового статусу. Це залежить від можливості перетворення його загальної відповідальності на конкретну, що в більшості випадків є обов'язком. Ці норми успадковані від радянського адміністративного та військового законодавства, і їх можна трактувати наступним чином: З інтересів національної оборонної спроможності країни щодо підтримки військової дисципліни юрисдикція цивільних установ повинна поширюватися лише на певні адміністративні порушення.

Переглядаючи обов'язки військовослужбовців, ми повинні надати значення статусу військовослужбовців як суб'єкта адміністративної відповідальності. Оскільки солдати несуть важливе завдання захисту країни, до таких солдатів ставляться більш високі вимоги. Нещодавно було прийнято багато правових актів, що регулюють правовий статус солдатів (прийнято нову редакцію «Закону про загальні військові обов'язки та військову службу» та «Військовий регламент Збройних Сил України») та Закон про адміністративні злочини переглянув адміністративні обов'язки солдатів[5, с. 89].

В. В. Зуй зазначав, що різниця між адміністративною та дисциплінарною відповідальністю полягає в тому, що суб'єкт адміністративного злочину офіційно не залежить від установ чи посадових осіб, які займаються адміністративною діяльністю. Дисциплінарний проступок – це ситуація, яка змушує особу нести дисциплінарну відповідальність – це протиправний вчинок працівника, який порушує законодавство про працю та норми, встановлені компанією, установою чи

організацією. Це зниження може виявлятися порушенням державної посади, включаючи працю, дисципліну, та призвести до дисциплінарної відповідальності, що виявляється у виконанні дисциплінарних стягнень. У більшості випадків порушення пов'язане з державною посадою особи.

Слід зазначити, що «Дисциплінарний статут Збройних сил України» не містить переліку адміністративних злочинів, за які відповідають військові. У пункті 45 Статуту зазначено: «За вчинення адміністративних злочинів військовослужбовці несуть дисциплінарну відповідальність відповідно до цього Статуту, за винятком обставин, передбачених» Кодексом про адміністративні порушення України». Це недоречно, оскільки статут не містить переліку адміністративних злочинів[9, с. 384].

Пунктом 75 Дисциплінарного регламенту Збройних Сил України визначено, що командири гарнізонів, старші командири флоту та керівники військових правоохоронних органів збройних сил України мають право накладати дисциплінарні стягнення на солдатів за таких обставин:

- а) коли правопорушення пов'язане з порушенням правил гарнізонної або вартової служби;
- б) коли порушення громадського порядку або військової дисципліни вчинене за межами розташування військової частини;
- в) коли правопорушення вчинене під час перебування у відпустці, відрядженні, на лікуванні, на гауптвахті Служби правопорядку.

Отже, єдиною фактичною підставою притягнення військовослужбовців до адміністративної відповідальності є вчинення ними адміністративного проступку[5, с. 90].

Один із прикладів вчиненого адміністративного правопорушення, передбаченого ч.2 ст. 172-15 КУпАП яке було скоєно с. Раденськ Олешківського району Херсонської області, та направлено до Цюрупинського районного суду Херсонської області.

Було встановлено що, Шевченко І.О., проходячи військову службу за контрактом на посаді командира механізованого взводу військової частини

A2960 та будучи оперативним черговим вказаної структурної одиниці, будучи військовою службовою особою, діючи необережно, протиправно, всупереч інтересам служби, на порушення свої статутних обов'язків, приписів законів та інструкції, допустив з 21.06.2019 року по 22.06.2019 року недбале ставлення до військової служби, а саме, не забезпечив належний контроль та внутрішній порядок у підпорядкованому йому підрозділі, що призвело до самовільного залишення місця служби території базового табору, що розташовується в с. Раденськ Олешківського району Херсонської області військовослужбовців військової частини А2690 Передрій В.М., Бойко Д.С та Кравченко П.Л. Як внаслідок, вказані військовослужбовці разом з військовослужбовцями військової частини А1619 вжили спиртні напої в процесі розпивання яких між зазначеними військовослужбовцями виникла суперечка на фоні неприязних відносин, що в подальшому переросла в бійку, внаслідок якої солдату Передрій В.М нанесли тілесні ушкодження.

Суддя дослідивши матеріали справи, привів до висновку про наявність в діях Шевченко І.О. ознак адміністративного правопорушення і його дії кваліфікує за ч. 2 ст. 172- 15 КУпАП і призначає міру адміністративного стягнення у виді штрафу.

«Кодекс про адміністративні злочини» вперше запровадив адміністративну відповідальність за виконання військових адміністративних злочинів. Зокрема, через відмову виконати наказ командира (начальника) чи інші законодавчі вимоги, самовільно залишити військові частини або місця розташування, необережне пошкодження військового майна, зловживання владою або обов'язками військових посадових осіб, запровадження відповідальності за компенсацію, порушення правил чергування, порушення правил прикордонної служби, порушення правил використання зброї та інших речовин та предметів, що становлять загрозу навколишньому середовищу, солдати вживають пиво, алкоголь та безалкогольні напої[9, с. 385-386].

Змінено також програмне оформлення військових адміністративних злочинів. Отже, командир (начальник) військової частини має повноваження формулювати адміністративні правила. Військовослужбовці несуть відповідальність за виконання військових адміністративних злочинів, як це передбачено главою 13-Б Закону про адміністративне покарання, за умови, що ці злочини не становлять кримінальної відповідальності. Стаття 24 "Кодексу про адміністративні порушення" передбачає систему покарань за здійснення адміністративних порушень.

Однак не всі адміністративні покарання, зазначені в цій статті, можуть застосовуватися до військовослужбовців. Ці особи не підлягають громадським роботам, виправним роботам та адміністративним арештам, призначеним кадровим водіям транспортних засобів Збройних Сил України, які порушують правила дорожнього руху, або водіям транспортних засобів інших військових формувань, сформованих згідно із законодавством України, крім того - дуже добре. Крім того, згідно зі змінами чинного законодавства, військові можуть бути санкціоновані за військові адміністративні злочини, такі як затримання та арешт за чергування. Відповідно до ст. Стаття 32-1 «Кодексу про адміністративні злочини» передбачає: «Лише за особливих обставин для деяких видів військових адміністративних злочинів передбачається затримання та арешт до 10 днів»[9, с. 387].

Це покарання здійснюється у вартових приміщеннях спеціальних місць відділу охорони правопорядку, які створені в керівному органі відділу охорони правопорядку для обслуговування в'язнів заарештованих солдатів. З вищезазначеного змісту видно, що незаконні дії, не пов'язані з діяльністю державної служби, породжують адміністративну відповідальність, а незаконні дії, пов'язані з діяльністю державної служби, - дисциплінарну відповідальність. З огляду на сучасну реальність, нове законодавство про адміністративну відповідальність повинно враховувати види адміністративних стягнень за правопорушників та враховувати конкретні

покарання, які можуть застосовуватися до державних службовців, на яких поширюються дисциплінарні норми та правила[5, с. 91].

Слід зазначити, що адміністративна відповідальність бійців українських збройних сил регулюється «Законом України про адміністративні злочини» та «Дисциплінарним законом Збройних Сил України». Український «Кодекс про адміністративні злочини» містить норми щодо адміністративної відповідальності військовослужбовців за злочини, скоєні із загальних причин, а також норми, що посилаються на «Дисциплінарний закон Збройних Сил України». На думку Полякової О.С., останнє не є зайвим, оскільки «Дисциплінарний закон про Збройні сили України» не передбачає адміністративних злочинів та адміністративної відповідальності, або норми повинні відповідати «Закону України про адміністративні злочини» [37. с. 203].

Лише шляхом прийняття нового «Кодексу про адміністративні злочини» можна вирішити всі проблеми, пов'язані із застосуванням адміністративної незаконної відповідальності, оскільки поправка до чинного «Кодексу про адміністративні злочини» вважається недоречною. Новий «Закон про адміністративну злочинність» повинен містити нові концептуальні положення про адміністративну відповідальність. Для порівняння військового управління та дисциплінарних злочинів необхідно визначити їх загальні та відмінні риси[5, с. 92-93].

Спільною рисою військових адміністративних та дисциплінарних злочинів є те, що ці злочини порушують військову (військову) безпеку України, військовий правопорядок та громадський порядок. Отже, положення пункту 45 розділу III (накладення дисциплінарних стягнень) Дисциплінарного статуту Збройних Сил України ілюструють цей факт. Зокрема, якщо солдат не виконує свої службові обов'язки (неналежне виконання), порушує військову дисципліну або громадський порядок, командир повинен нагадати йому про виконання службових обов'язків та накладати дисциплінарні стягнення, коли це необхідно[9, с. 388].

Усі військовослужбовці вважають, що військові дисципліни, що проводяться відповідно до пункту 1 розділу 1 (Загальні положення) цього "Статуту", є бездоганними та суворо дотримуються, і вони суворо дотримуються наказів і правил, встановлених українським "Військовим Статут" та інші закони. Оскільки згідно з Дисциплінарним регламентом Збройних Сил України, солдати несуть відповідальність лише за адміністративні правопорушення та порушення дисципліни у сфері громадського порядку – згідно з Дисциплінарним регламентом, загалом може знадобитися розмежування цих соціально небезпечних поведінки. З цієї причини необхідно визначити критерії розмежування дисциплінарних злочинів та адміністративних злочинів [39, с. 403-404].

З огляду на вищезазначене, зауважимо, що адміністративно-дисциплінарна відповідальність військовослужбовців має всі ознаки юридичної відповідальності (заснована на злочині, нормативна (процесуальна) процедура притягнення до відповідальності, уповноважений персонал для виконання цієї процедури, державний примус як частина відповідальності тощо). Поведінка, що виявляється як адміністративне чи дисциплінарне порушення, ніколи не включатиме більш серйозних правових порушень-злочинів[9, с. 389-390].

Іншим критерієм є те, що під час періоду підготовки до військово-адміністративних та дисциплінарних стягнень можуть застосовуватися лише військовослужбовці (прийняті на службу в армію, мобілізовані для призову на строкову військову службу) або резервісти, які перебувають на службі в армії.

Це видно з норм ст. Стаття 12 «Закону про адміністративні злочини» передбачає, що особи, які на момент вчинення адміністративного злочину досягли 16-річного віку, несуть адміністративну відповідальність[5, с. 94].

Здійснення адміністративних чи дисциплінарних стягнень за порушення негативно впливає на правопорушника у вигляді певного виду стягнення. Крім того, вчинення певних злочинів може мати й інші наслідки

(наприклад, невивплата надбавок через наступні причини: відсутність дозволу брати участь у бойових завданнях, зменшення інтенсивності виконання своїх службових обов'язків та дострокове припинення ділових поїздок до контррозвідки) –терористичні дії тощо. Цей наслідок зазвичай супроводжується втратою довіри до військового управління.

Як зазначалося вище, дисциплінарна відповідальність військовослужбовців (військовозобов'язаних та військовослужбовців запасу під час конференції) спричинена вчиненням адміністративних та / або дисциплінарних злочинів.

Ці люди можуть спочатку вчинити адміністративні злочини, а потім дисципліну, що становить відповідальність військових норм. У той же час, якщо Закон про адміністративні злочини містить визначення адміністративних злочинів, то в Дисциплінарному законі Збройних Сил України відсутнє поняття дисциплінарного проступку та дисциплінарної відповідальності [9, с. 391].

У жодному з положень цього нормативного закону не згадується конституція дисциплінарного правопорушення, а також зменшується або виключається дисциплінарна відповідальність (крайня необхідність, необхідний захист, виконання правових наказів (наказів), законні ризики тощо). За жодних обставин це не призведе до погіршення відповідальності військових (серйозність, повторення поведінки, розмір заподіяної шкоди, підбурювання до порушення військової дисципліни тощо).

У той же час це не означає, що дисциплінарні злочини не мають об'єктивних та суб'єктивних ознак для характеристики їх характеристик та відмежування від інших протиправних дій. Оскільки «Військовий регламент» передбачає процедури проходження військової служби, призовників та особового складу запасу, найкраще притягнути до дисциплінарної відповідальності військові [5, с. 95-96].

На відміну від положень "Закону про адміністративні злочини", командир особисто виконує дисциплінарні повноваження, наприклад,

покарання за вчинення військових адміністративних злочинів накладається лише судом. Беручи до уваги коло персоналу, на якого застосовуються дисциплінарні стягнення та військові адміністративні злочини, слід зазначити наступні пункти. Вступний пункт Дисциплінарного статуту Збройних Сил України передбачає, що його дія поширюється на всі військові формування, створені відповідно до законодавства України [41, с. 43].

На жаль, дисциплінарні норми Збройних Сил України не можуть розглядатися як нормативний статут, який чітко визначає норми, які передбачають, що всі генерали, що здійснюють незначні злочини, несуть дисциплінарну відповідальність.

Він не передбачає загальних принципів, контрольних списків та процедур забезпечення виконання дисциплінарних стягнень. У законі відсутнє поняття воєнної дисциплінарної злочинності, його складу, дисциплінарної відповідальності, дисциплінарних стягнень; запобігання, пом'якшення або погіршення ситуації тощо[9, с. 392-393].

Хоча існують різні типи військовослужбовців (рядовий, сержант, унтер-офіцер, прапорщик (лейтенант), молодший, старший та старший офіцер), які застосовують загальні та спеціальні види покарання, закон не передбачає заходів щодо їх застосування вплив[5, с. 97].

Таким чином, у дослідженні ми підняли пласт проблем, які існують у сфері притягнення військовослужбовців до адміністративної та дисциплінарної відповідальності. Водночас, на нашу думку, слід продовжувати роботу над приведенням військового законодавства у відповідність із європейськими стандартами, що дасть можливість систематизувати відповідальність військовослужбовців за чітко визначеними критеріями.

ВИСНОВКИ

Отже, підводячи підсумки в даній кваліфікаційній роботі, попередньо проаналізувавши весь вище викладений матеріал, ми можемо зробити наступні висновки:

В першому розділі даної кваліфікаційної роботи, ми досліджували питання теоретичних засад адміністративної відповідальності військовослужбовців відповідно до чинного законодавства України.

На підставі проведеного дослідження в даному першому розділі, нами було визначено, адміністративна відповідальність характеризується специфічним поєднанням обов'язкових ознак (накладення санкцій) та добровільності (виконання обов'язків). Ця комбінація втілюється в конструкції "зміни правового статусу особи", яка втілюється в обмеженні існуючих прав особи або покладанні додаткових обов'язків

Порушення правил дорожнього руху, охорони здоров'я та профілактики епідемій, митних правил, здійснення корупції та інших злочинів, норм і стандартів, пов'язаних з корупцією, порушення тиші в громадських місцях, зловживання державним майном, незаконне придбання або зберігання для використання в засобах зв'язку, технічні засоби для видалення інформації в каналах, інші способи отримання інформації таємно, невжиття заходів в окремих судових рішеннях або окремих рішеннях суддів, а також ухилення від законних вимог прокурорів у разі подання їх до слідчих органів, порушення закони про державну таємницю, порушення порядку ведення бухгалтерського обліку, зберігання та використання файлів та інших засобів масової інформації, що містять конфіденційну інформацію, що належить державі, ці люди, як правило, повинні нести адміністративну відповідальність. До зазначених осіб не може бути застосовано виправні роботи і адміністративний арешт.

В другому розділі даної кваліфікаційної роботи ми досліджували питання дисциплінарної відповідальності військовослужбовців відповідно до діючого законодавства.

На підставі проведеного нами дослідження в даному розділі, нами було визначено, що дисциплінарна відповідальність регулюється трьома галузями права: трудовою, виправною та адміністративною. Специфіка його правової основи полягає в тому, що вона регулюється не лише статутами, а й нормативними актами і має дуже мало злочинів (наприклад, прогули). По-третє, дисциплінарна відповідальність настає за дисциплінарні проступки, а у випадках, передбачених законом, за адміністративні правопорушення навіть у зв'язку зі злочином (звільнення осіб, які вчинили правопорушення, пов'язані з роботою). По-четверте, дисциплінарна відповідальність - це застосування дисциплінарних стягнень. І найчастіше використовувані заходи морально-правового впливу (догана, попередження про часткове невиконання посади тощо).

Так, на думку Н. Н. Арісова, дисциплінарна відповідальність солдатів – це вид юридичної відповідальності, що виникає у разі невиконання (неналежного виконання) солдатом своїх службових обов'язків через порушення військовою дисципліною чи громадським порядком солдата (дисциплінарна відповідальність застосовується до злочину (за винятком адміністративної або кримінальної відповідальності).

В третьому розділі даної кваліфікаційної роботи, ми досліджували питання порівняльно-правову характеристику адміністративної та дисциплінарної відповідальності військовослужбовців в контексті діючого законодавства.

На підставі проведеного дослідження в даному третьому розділі, нами було визначено, що правовий статус солдатів сильно відрізняється від статусу звичайних людей, тому відповідальність за вчинені ними злочини має певні особливі характеристики. Зокрема, це пов'язано з додатковими вимогами, що пред'являються до солдатів, які входять до складу нової армії,

місія якої полягає у захисті національної території, що забезпечує найбільшу відповідальність за такий персонал, а їх діяльність чітко контролюється державними органами.

Отже, порівняно з цивільним населенням, солдати, які порушують дисципліну або вчиняють адміністративні злочини, вважаються більш серйозною поведінкою, що вимагає чітких норм щодо їх відповідальності, включаючи чітке розмежування адміністративної відповідальності та дисциплінарної відповідальності.

В. В. Зуй зазначав, що різниця між адміністративною та дисциплінарною відповідальністю полягає в тому, що суб'єкт адміністративного злочину офіційно не залежить від установ чи посадових осіб, які займаються адміністративною діяльністю.

Дисциплінарний проступок – це ситуація, яка змушує особу нести дисциплінарну відповідальність – це протиправний вчинок працівника, який порушує законодавство про працю та норми, встановлені компанією, установою чи організацією.

Це заниження може виявлятися порушенням державної посади, включаючи працю, дисципліну, та призвести до дисциплінарної відповідальності, що виявляється у виконанні дисциплінарних стягнень. У більшості випадків порушення пов'язане з державною посадою особи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративна відповідальність :навч. посіб. / С. Т. Гончарук, І. М. Сопілко. – К. : НАУ, 2015. – 84 с.
2. Адміністративна відповідальність в Україні: Навч. посібник / За заг. ред. А.Т.Комзюка. - Харків: Ун-т внутр. справ, 2008. - 78 с.
3. Адміністративне право: підруч. / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богуцький та ін.; за ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. – 2-ге вид.,переробл. та доповн. – Х.: Право, 2012. – 656 с.
4. Бабич В.Л. Адміністративна відповідальність військовозобов'язаних та призовників за порушення вимог Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу» / В.Л. Бабич // Часопис Київського університету права. - 2013. - № 3. – с. 134- 137.
5. Вернигора В. В. Адміністративно-правова та Дисциплінарна відповідальність військовослужбовців під час особливого періоду: поняття, ознаки, особливості. Науковий вісник Херсонського державного ун-ту. Сер. Юридичні науки. 2017. № 2(3). С. 89-91.
6. Відповідальність за військові злочини [текст] практичний посібник. – К. : «Центр учбової літератури», 2015. – 264 с.
7. Військово-юридичний словник / уклад.: І.В. Авдошин, А.М. Бережний, С.Я. Бескоровайний та ін.; за ред. А.М. Колодія, В.Й. Пашинського. – К.: НУОУ, 2009. – 152 с.
8. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини): навч. посіб. / Г. М. Анісімов, Ю. П. Дзюба, В. І. Касинюк та ін.; за ред. М. І. Панова. – Х.: Право, 2016. – С. 19-21.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення : науково-практичний коментар: / Р. А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін. – Київ: Всеукр. асоц. видавців “Правова єдність”, 2018. – 781 с.
10. Комзюк А. Т. Застосування заходів дисциплінарного впливу до працівників органів внутрішніх справ, які вчинили адміністративні

проступки / А. Т. Комзюк // Вісник Ун-ту внутр. справ. – 2009. – Вип. 8. – С. 101-104.

11. Крижановська В. А. Адміністративно-правові реформи як один із шляхів удосконалення законодавства / В. А. Крижановська // Актуальні проблеми адміністративного права: матеріали круглого столу (м. Запоріжжя, 23 берез. 2017 р.). – Запоріжжя: КПУ, 2013. – С. 115-118.

12. Крижановська В. А. Гарантії притягнення до адміністративної відповідальності / В. А. Крижановська // Адміністративне право і процес: проблеми та перспективирозвитку: збірник тез доповідейнауково-практичного круглого столу (м. Львів, 29 лютого 2016 р.); [у 2-х ч.] / Відп. за вип. Н.П. Бортник; Каф-раадміністративного та інформаційного права ІНПП НУ «Львівськаполітехніка» – Київ: ПП «Леся», 2016. – Ч. 1. – С. 25-28.

13. Мота А.Ф. Дисциплінарна відповідальність військовослужбовців зазаконодавством України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 /А.Ф. Мота; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2003. – 18 с.

14. Навроцький В.О. Теоретичні поняття кримінально-правової кваліфікації / В.О. Навроцький. – К.: Атіка, 2009. – 464 с.

15. Науково-практичнийкоментар Кодексу України про адміністративніправопорушення. [текст] Станом на 5 вересня 2017 р. / За заг. ред. С. В. Петкова. – К. «Центр учбовоїлітератури», 2017. – 580 с.

16. Полякова О. С. «Адміністративна відповідальності військовослужбовців Збройних Сил України» / О.С. Полякова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2014. - № 92. – Т. 1. – С. 101-103.

17. Полякова О. С. Адміністративна відповідальність військовослужбовців Збройних сил України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного ун-ту. Сер. Юриспруденція. 2014. № 9(2). С. 101-103.

18. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладання обов'язків в особливий період : ЗаконУкраїни

від 5 лютого 2015 року № 158-VIII.

19. Серета В.В. Дисциплінарна відповідальність за правопорушення спеціальних суб'єктів, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів або спеціальних положень про дисципліну / В.В. Серета // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2014. – Вип. 2. – с. 151-165.

20. Снігерьев О. П. Адміністративно-правове забезпечення дисциплінарної відповідальності працівників та військовослужбовців державної прикордонної служби України. Право.ua. 2017. № 2. С. 26-30.

21. Ткаченко О. Г. Адміністративна відповідальність військовослужбовців за військові правопорушення / О.Г. Ткаченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. - № 3. - Т. 2. – 2015. - С. 164-167.

22. Ткаченко О. Г., Олійник В. С., Клименко С. В. Адміністративна відповідальність військовослужбовців за військові правопорушення Науковий вісник Херсонського державного ун-ту. Сер. Юридичні науки. 2015. № 3(2). С. 164-167.

23. Туркот М. Розмежування адміністративної і дисциплінарної відповідальності військовослужбовців // Вісник Національної академіїпрокуратури України. – 2017. – № 1 (47) С. 40-47.

24. Кримінальне право України: Загальна частина: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; за ред. проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К. –Х.: Юрінком Інтер–Право, 2001. – 416 с.

25. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від 24 березня 1999 року № 551-XIV.

26. Юридична енциклопедія: в 6 т. / гол. ред. кол. Ю.С. Шемшученко. – К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2002. – Т. 4. – 720 с.

27. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-XII.

28. Військово-юридичний словник / уклад.: І.В. Авдошин, А.М. Бережний,

- С.Я. Бескоровайний та ін.; за ред. А.М. Колодія, В.Й. Пашинського. – К.: НУОУ, 2009. – 152 с.
29. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладання обов'язків в особливий період : Закон України від 5 лютого 2015 року № 158-VIII.
30. Комзюк А. Т. Застосування заходів дисциплінарного впливу до працівників органів внутрішніх справ, які вчинили адміністративні проступки / А. Т. Комзюк // Вісник Ун-ту внутр. справ. – 1999. – Вип. 8. – С. 101– 104.
31. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини): навч. посіб. / Г. М. Анісімов, Ю. П. Дзюба, В. І. Касинюк та ін.; за ред. М. І. Панова. – Х.: Право, 2011. – С. 19-21.
32. Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України: затв. законом України від 24 березня 1999 р. №550-XIV // Військові статuti Збройних Сил України. – К. : Атіка, 2006. – 432 с.
33. Александров В. М. Військова служба як особливий вид державної служби в Україні: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Александров В. М. – Х., 2009. – 182 с.
34. Коломоєць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Т. О. Коломоєць. – Запоріжжя, 2005. – 399 с..
35. . Шевчук О. М. Засоби державного примусу у правовій системі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О. М. Шевчук. – Харків, 2003. – 20 с.
36. Ринажевський Б. М. Військова служба правопорядку : монографія / Б. М. Ринажевський : МВС України. – Х. : ХНУВС, 2010. – 338 с.
37. Поляков С. Ю. Адміністративно-правові засади забезпечення законності та правопорядку в Збройних Силах України : монографія / С. Ю. Поляков. – Х. : Право, 2012. – 256 с.

38. Мокляк С. П. Роль Воєнної організації держави в системі національної безпеки України / С. П. Мокляк, А. А. Соколов, В. М. Шемаєв // Національна безпека: український вимір. – 2009. – №.5. – 122 с.
39. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. / С. Г. Стеценко. – К. : Атіка, – 2007. – 622 с.
40. Лошицький М.В., Короед С.О. Реалізація судової влади адміністративними судами: окремі проблеми теорії та практики адміністративного судочинства в Україні: монографія / М.В. Лошицький, С.О. Короед. – К. «МП Леся», 2015. –136с.
41. Фінін Г. І. Особливості формування правової культури в сучасній військовій освіті : філософський аналіз / Г. І. Фінін // Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : ВІР УАН, 2013. – Випуск 68 (1). – С. 572–578.
42. Фінін Г. І. Військова освіта в сучасних соціокультурних контекстах : монографія / Г. І. Фінін. – Харків : Майдан, 2014. – 300 с.
43. Фоменко О. П. Актуальні проблеми створення і функціонування військової служби правопорядку у Збройних Силах України / О. П. Фоменко, У. Ю. Уразов, А. О. Проноза // Наука і оборона. – 2002. – № 2. – С. 41–44.
44. Ягупов В. В. Військове виховання: історія, теорія та методика [навч. посібник для вищ. навч. закладів] / В. В. Ягупов [та ін.]; ред. В. В. Ягупов; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка; Військовий ін-т. – К. : Graphic&Design, 2002. – 560 с.
45. Скуріхін С. М. Правосвідомість військовослужбовців Збройних Сил України : поняття та особливості / С. М. Скуріхін // Юридичні науки. – 2014. – № 4. – С. 7–14.

Кількість адміністративних правопорушень військовослужбовців у Збройних Силах України в Херсонській області.

Таблиця. 1

№ з/п	Відділення та групи Херсонського ЗВ ВСП	Всього складено протоколів											Направлено протоколи до суду	Прийнято рішення судом	
		172-10	172-11	172-12	172-13	172-14	172-15	172-16	172-17	172-18	172-19	172-20			Всього
1.	Херсонський ЗВ ВСП	1	7/4				2/2					141/85	151	151	91
2.	відділення ВСП Н. Каховка		17/0				1/0					113/41	131	131	41
3.	Група ВСП Чаплинка		1/0						1/0			77/56	79	79	56
4.	Група ВСП Скадовськ		9/0				1/1					36/26	46	46	27
5.	Група ВСП Генічеськ		5/2			1/1	1/0		3/3			100/59	110	110	65
	Всього	1	39/6			1/1	5/3		4/3			467/267	517	517	280